

De afgelopen weken las ik het monsterboek van de filosoof Joep Dohmen, Iemand zijn. Een boek van ruim 800 pagina's over persoonlijke vorming. Dohmen was een van de gasten bij Bazarow.LIVE van afgelopen zondag in Bieb Neude. (Utrecht) We vierden er de aftrap van het nieuwe seizoen.

Volgens Dohmen kunnen en moeten we beter. "Onze cultuur produceert vooral halfslachtige mensen met weinig zelfbeheersing, een beperkte oriëntatie en een vliedun laagje moreel besef," zo schrijft hij op pagina 495. Dohmen houdt een hartstochtelijk pleidooi voor 'bildung', een soort onbeperkt bijleren om moreel gezien een beter mens te worden.

Superhelden

Tijdens het lezen merkte ik dat ik het boek op twee manieren las. Op de eerste plaats als toch min of meer geoefende intellectuele (ahum) lezer, met een redelijk filosofische achtergrond en dito algemene ontwikkeling. In ben redelijk goed thuis in het werk van veel van de filosofen die Dohmen aanhaalt, zoals Nietzsche, Montaigne en Foucault. En de laatste jaren verdiep ik me steeds meer in de Griekse en Romeinse filosofen uit de oudheid, zodat die leemte wordt opgevuld. De meeste dingen in het boek van Dohmen kon ik hierdoor goed plaatsen en daardoor kon ik ook wel checken of Dohmen zijn huiswerk goed heeft gedaan. Het antwoord is: "ja". Iemand zijn is een erudiete en boeiende samenvatting van 75 jaar lezen en denken door Dohmen. Opvallend en mooi is de koerswijziging die Dohmen heeft ondergaan. Tot en rond zijn veertigste was hij een overtuigd Nietzscheaan, die zweerde bij de ontwikkeling van het individu. Alleen sterke mensen hebben het lef hun eigen leven te leiden sprak hij destijds Nietzsche na. Dohmen en ik werkten dertig jaar geleden samen bij de start van Filosofie Magazine en ik ken Joep uit die tijd als een onverschrokken en gedreven man die alles wat hem in de weg stond met woorden wist uit te schakelen.

Ken jezelf

Iemand zijn toont een andere Dohmen, milder, ouder, bedachtzamer. Joep is nu 75. Mooi zijn de vele stukken waarin hij zijn biografie beschrijft. Hij is iemand die in zijn jeugd te weinig stimulans en waardering kreeg van zijn door de Tweede Wereldoorlog getroebleerde ouders. Erkenning is een sleutelterm in het boek. In het boek toont Dohmen begrip voor de mensen om hem heen, gewone mensen, verdrietige mensen, mensen die het wel anders willen, maar niet kunnen. Hij wil mensen een gereedschapskist geven om een beter, waardevoller en completer leven te leiden. Niet alleen voor de Nietzscheaanse superhelden, maar voor iedereen. Niet Nietzsche maar Foucault krijgt in dit boek een hoofdrol. Deze Franse filosoof herontdekte aan het eind van zijn leven de filosofen van de oudheid die de wijsbegeerte niet als een academische discipline zagen, maar als een manier om je eigen leven te vormen. Socrates' 'ken jezelf' werd Foucaults nieuwe leidraad. Door zijn vroegtijdige dood in 1984 kon Foucault zijn project met daarin praktische lessen voor het goede leven niet afronden. Gelukkig heeft Joep Dohmen de handschoen opgepakt en is hij de uitdaging aangegaan om Foucault 'af te schrijven'. En dat is bijzonder goed gelukt. Wie het boek leest komt er rijker uit. Onvermijdelijk denk je tijdens het lezen na over je eigen leven en hoe je zelf dingen aanpakt.

En dat brengt me op de tweede manier van lezen. Naast die intellectuele manier, lees ik boeken als consument, als gebruiker. Ik kan me zonder enig probleem laten meeslepen door de verwickelingen in een roman en meeleven met de protagonisten. Ik trek dan even met ze op en voel met ze mee. Door deze verschillende manieren van lezen kan ik dan soms als consumerende lezer het oordeel vellen dat ik een heerlijk boek las, maar als intellectuele lezer betogen dat het een slechte roman was van magere kwaliteit. Zo las ik met veel plezier Anjet Daanje's roman. Het lied van ooievaar en dromedaris, maar vond ik het intellectueel een stap achteruit met hoofdzakelijk traditionele en negatieve vrouwbeelden. Lezen met twee gezichten, met twee motieven, met twee geaardheden, als een soort Dr Jekyll en Mr Hyde, waarbij het mij nog niet duidelijk is welke rol is voorbehouden aan Jekyll en welke aan Hyde.

Buikvet

Bij het lezen van Dohmens magnus opus gebeurde iets soortgelijks. Alleen daar vielen Jekyll en Hyde samen, was ik meer een januskop. Het boek is buitengewoon

geslaagd als filosofische exercitie, maar ook als 'gewone' lezer biedt het onwaarschijnlijk veel. In de drie weken dat ik met het boek in de weer was, heb ik al lezend een analyse gemaakt van mijn leven, hoe ik me gedraag, waar het beter moet, waar ik kennis mis, waar ik zou willen veranderen. Ik wilde die laatste pondjes buikvet nu eindelijk wegstrijken, en met Dohmen's pil in de hand (sowieso goed voor lichamelijke oefening) besloot ik voorlopig te stoppen met drinken en overdadig eten. De dag dat ik Iemand zijn uit had, was ik in ieder geval een stukje iemand minder en gaf de weegschaal 2 kilo lager aan. De andere dingen die ik bedacht zijn te persoonlijk om te melden. Maar het werkt wel.

Vorig week vroeg Dohmen zich bij Bazarow.LIVE af of hij niet een dunner uitsnede van zijn boek moest maken. Een soort handzame samenvatting van bijvoorbeeld 200 bladzijden voor mensen met minder zitvlees. Ik denk het eigenlijk niet. Op de eerste plaats was ik met 200 pagina's maar een halve kilo kwijtgeraakt. En op de tweede plaats, juist meegaan op al die mooie gedachten, pagina na pagina, hoofdstuk na hoofdstuk, deed me goed. Therapeutisch haast. Dan red je het niet met maar 200 pagina's. Dohmen schreef een boek over persoonlijke vorming, de kracht van zijn boek schuilt er in dat elke pagina die je leest al bijdraagt aan die persoonlijke vorming. Leren over filosofie én leren over jezelf. Twee vliegen in een klap. Mooier kan niet.

Roeland Dobbelaer (1962) studeerde filosofie in Utrecht en Parijs. Hij is de bedenker, oprichter en was de eerste hoofdredacteur van Filosofie Magazine en was hoofdredacteur van Natuur&Techniek. Ook stond hij aan de wieg van vele andere tijdschriften en de uitgeverijen Bèta Publishers, Veen Media en Alea Publishers. Tegenwoordig is hij mediaondernemer en bestiert hij Bazarow. Een van zijn leesprojecten is het biografisch lezen: de favoriete boeken lezen van geliefden en vrienden zodat het leven een grote boekenclub is. Hij schrijft op Bazarow om de week een column.